

Posudek diplomové práce

Bc. Anna Matoušková

Hormonální civilizace

Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze

katedra sociální a kulturní ekologie, 2019

Úvod

Podle Johana Rockströma patří chemizace prostředí, chemická kontaminace a biogeochemické cykly k devíti přírodním planetárním hranicím, jež lidstvo na své civilizační trajektorii ohrožuje; osobně se domnívám, že vinou synergických efektů patří tato hranice jako čtvrtá ke třem, které již dle Rockströma byly překročeny¹. Proto volbu tématu diplomové práce **Bc. Anny Matuškové** velmi vítám, přestože bylo od počátku jasné, že ač do oboru sociální a kulturní ekologie plně zapadá, vzhledem k délce a zaměření studijního oboru jde o úkol velmi náročný,

1. Obsahová stránka

Stručný, ale výmluvný a pečlivě promyšlený úvod čtenáři dopoví, co mu už vtipný název práce a velmi podrobně strukturovaný obsah naznačily: nejprve zasazení tématu do civilizačního kontextu globalizace a poté záměry autorky i koncepci práce a její zdůvodnění.

Teoretická část vzhledem k šíři tématu stručně, ale velmi hutně a důkladně probírá vše, co s tématem obecně souvisí: endokrinní systém člověka jako druhu i v ontogenezi, fenomén endokrinní disrupce historicky, v současnosti i ve společenské reflexi a čtyři syntetické hormony, jejichž volba je dobře zdůvodněna (str. 24). Nejrozsáhlejší úsek teoretické části je věnován dopadům syntetických hormonů na lidský organismus a zdraví a závěrečné tři subkapitoly dopadům na životní prostředí a čističkám (resp. čistírnám) odpadních vod. Matušková se však dopadům na životní prostředí věnuje systematicky i průběžně, hlavně dopadům na zdraví dalších živočichů.

Metodologická kapitola je zpracovaná na plných osmi stranách (str. 40–47) podrobně a pečlivě. Autorka si dává záležet, aby zdůvodnila každou volbu, již provedla, a řešení, která zvolila. Např. na konstrukci dotazníku je znát, že pečlivě promýšlela i pořadí otázek, aby oslabila možné vylepšování profilu respondentů v podobě deklarovaných preferencí.

Podobně důkladný je popis průběhu výzkumu, v němž už je uvedena podrobná charakteristika obou částí vzorku a čtenář se postupně začíná dovídat výsledky. Matušková postupně metodicky probírá vztahy a závislosti jednotlivých sociodemografických charakteristik, informací, resp. vědomostí respondentů o životním prostředí a jejich znalosti hormonů v prostředí obecně a endokrinních disruptorů zvlášť; průběžně porovnává i obě zvolené skupiny. Buduje tak postupně obraz výsledků svého výzkumu pro čtenáře čtivou a přesvědčivou formou.

Pro celkové vyznění (i hodnocení) práce je velmi důležitá kapitola Diskuse. Kritická sebereflexe se netýká práce jako celku, ale její empirické části. Pro mne osobně je důležité přiznání dílčích nedostatků nebo, řekněme, neobratností: to, že si je studentka jasně definuje a

¹ Rockström, Johan et al.: Planetary boundaries: exploring the safe operating space for humanity. *Ecology and Societ.* 2009, Vol. 14, No.2, Art. 32.

je schopná se z vlastní absolventské práce poučit pro další výzkumy nebo praxi je pro mne důvodem pro lepší, nikoli horší hodnocení.

Konečně závěr přehledně shrnuje nejdůležitější zjištění, přičemž zůstává bezpečně na úrovni dat a nedopouští se nepodložených tvrzení.

2. Práce s literaturou

Poměrně obsáhlý seznam literatury je tříděn klasicky abecedně, takže se metodologická část titulů na první pohled poněkud ztrácí, jsou však vybrány po několika konzultacích dobře a v dostatečném počtu (celkem čtyři). Jsou také dobře a až na jednu zásadní výjimku (viz dále) správně využity; Anna chvályhodně využila i celkem tři diplomových prací a metodicky se jimi inspirovala. Anglicky psaných titulů je více než dostatečné množství k tomu, aby se čtenář přesvědčil, že je autorka cizo-gramotná.

Matoušková pracuje s literaturou kvalifikovaně, cituje, parafrázuje i interpretuje přesně, pěkně a ve vyvážené míře používá poznámky pod čarou, aby doplnila informaci, ale nenarušila hlavní tok myšlenek. Potřebné teoretické poznatky, ale i výsledky vlastního výzkumu dovede srozumitelně převyprávět.

Bibliografické údaje jsou uvedeny pečlivě, jednotně dle normy s příslušnou katedrální „harvardskou“ úpravou.

3. Formální stránka

Práce má rozsah 91 stranu vlastního hustě psaného textu, tedy takřka předpisový (asi nad 110 normostran). Text je typograficky jednotně a účelně vypraven a vybaven všemi povinnými náležitostmi (abstrakty, klíčová slova, seznam zkratk, struktura dotazníku i příslušná korespondence k nim, samozřejmě nechybí projekt). Za zvláštní zmínku stojí precizní a naprosto jednotné zpracování tabulek a grafů (a jejich seznamy). Jsou vesměs velmi ilustrativní a svědčí o tom, že autorka svědomitě promýšlela předmět své práce, ale ponechala si i dostatek času na jeho kultivované zpracování.

Text je psán místy narativním, jednoduchým, čtivým slohem, v němž se nenásilně střídá 1. osoba singuláru s pasivem. Jazyk a sloh práce je nekomplikovaný, jen místy trochu neobratný – dnešní studující dokáží stále méně a méně použít aktuální větné členění a důrazový slovosled.

Práce je však takřka prosta překlepů (z dat jasné vyplývá... [str. 95]), mluvnických nebo stylistických výrazných poklesků a chyb; čteněji se vyskytují snad jen chyby v interpunkci, kde Matoušková raději napíše o čárku víc než méně: vlastní tabulku kde... (str. 64) vs. významnější, než jiné, ... (str. 15); systém není ještě dovyvinutý, jako dospělý, ... (str. 19); trpět stejnými rakovinovými nádory, jako lidé... (str. 33); Návratnost je nižší, než u rozhovoru... (str. 41). Celkově je však pečlivost jazykové redakce (provedené samotnou autorkou) výrazně nadstandardní.

4. Celkové hodnocení

Už jsem se zmínil, že autorka v průběhu přípravy i samotné práce na úkolu projevila velké zaujetí pro téma a že si byla vědoma, že stanovený úkol je velmi ambiciózní. Záměr proto nelze chápat jako plošné šetření závislosti chování spotřebitele na informacích o životním prostředí obecně a hormonálních (syntetických) produktech zvláště, ale spíše jako sondu, jak takový výzkum provést. Autorka se také snaží držet v celém průběhu práce epistemologickou kontrolu, znovu a znovu se ujišťuje, zda postupuje správně a zdůvodňuje volby vzorku, postupů, metod interpretace. O pečlivosti svědčí i dobře provedený pilotní výzkum na počátku stejně jako diskuse na konci práce. Je nepochybné, že se i hodně naučila –

a i tomu má diplomová práce v závěru magisterského studia sloužit. Pro závěrečné hodnocení proto pro mne zůstává vedle pochval jedna podstatnější chyba, a to je formulace hypotéz. Celkem s překvapením jsem při konečné četbě textu zjistil, že v práci nejsou uvedeny jen výzkumné otázky, připravené a konzultované i na diplomním semináři, ale jsou k nim uvedeny i hypotézy. Hlavně první z nich („*Míra povědomí o této problematice není ovlivněna pouze zaměřením studia.*“) se obtížně prokazuje, natož vyvrací; druhá je bezproblémová („*Respondenti katedry SKE mají větší povědomí o problematice endokrinní disrupce a syntetických hormonech.*“), třetí opět metodologicky pochybná („*V případě informací o syntetických hormonech uvedených na obalu produktu by to většina respondentů zohlednila v rámci svého spotřebitelského chování.*“). Domnívám se, že legitimní záměr, jednoduše řečeno, otestovat vliv rozdílného vzdělání (především), běžných sociodemografických charakteristik a informací o životním prostředí by bylo možné naplnit pouze na základě tří výzkumných otázek a hypotézy jsou vlastně nadbytečné. To, že by věděla, „jak na to“, prokazuje Matoušková např. vtípnou volbou vzorku otázek k životnímu prostředí a spotřebitelskému chování (chov slepic, GMO) a, znovu opakuji, důslednou snahou neustále své postupy reflektovat.

Otázka pro obhajobu – se proto nabízí: 1. proč byly přidány hypotézy; 2. jak by autorka postupovala v případě, že by měla dostatek prostředků pro plošné šetření. Druhá otázka je velmi rozsáhlá a bude tedy záležet i na dotazech nebo výtkách oponentního posudku, protože čas pro obhajobu je samozřejmě omezený

Práce nicméně bez pochyb splňuje požadavky kladené na magisterské absolutorium a proto ji s potěšením **doporučuji** přijmout **k obhajobě** jako **velmi dobrou až výbornou** s bodovým ohodnocením okolo **14–16 bodů** podle zavedené stupnice oboru a katedry. Široké rozpětí nevolím alibisticky, ale proto, že bych rád spolu s otázkami poskytl diplomantce i komisi dostatek prostoru pro kvalifikované rozhodnutí.

Praha 10. února 2019

PhDr. Ivan Rynda